

GŁÓWNY URZĄD STATYSTYCZNY
Departament Pracy

MONITORING RYNKU PRACY

Dojazdy do pracy w 2010 roku
na podstawie BAEL

1. Wstęp

Dojazdy do pracy są zjawiskiem bardzo istotnym nie tylko z punktu widzenia rynku pracy, ale także rozwoju infrastruktury gospodarczej, w tym komunikacyjnej. Migracje wahadłowe, a więc ten szczególny rodzaj ruchu migracyjnego ludności, polegający na codziennym, wahadłowym przemieszczaniu się m.in. do i z pracy są ważnym elementem bilansu siły roboczej w ujęciu terytorialnym; generalnie – są jednym z istotnych kryteriów delimitacji przestrzeni społeczno – gospodarczej. W Badaniu Aktywności Ekonomicznej Ludności dojazdy do pracy potraktowano bardzo szeroko, a więc ujęto nie tylko migracje wiążące się z krótkotrwałym przemieszczaniem się, skutkującym przekraczaniem granic administracyjnych miejsca zamieszkania, ale także wszelkie inne dojazdy do pracy (rozumiane jako „jeżdżenie do pracy” różnymi środkami lokomocji), również w obrębie jednostki terytorialnej miejsca zamieszkania, tj. gminy.

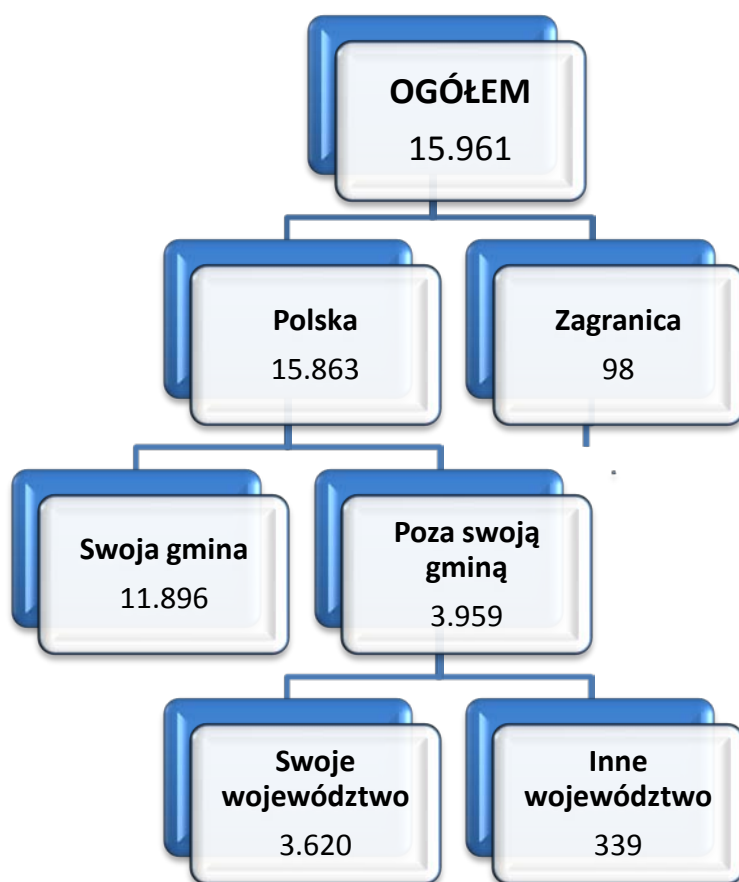
Wobec powyższego, analiza wyników badania dojazdów do pracy wg BAEL obejmuje szeroko rozumiane dojazdy, a tylko jej część dotyczy dojazdów do pracy wiążących się z przekraczaniem granic administracyjnych gminy miejsca zamieszkania (opisywanej dalej w uproszczeniu jako „swoja gmina”).

2. Dojazdy do pracy w 2010 roku

2.1. Lokalizacja miejsca pracy w stosunku do miejsca zamieszkania

W 2010 roku przeciętna liczba pracujących według BAEL wyniosła 15.961 tys. osób. Spośród tych osób w Polsce pracowało 15.863 tys., tj. 99,4%, a tylko niewielki odsetek - 0,6%, tj. 98 tys. pracowało poza granicami kraju (podobnie jak w dwóch poprzednich latach).

Poniższy diagram pokazuje liczbę pracujących (w tys.) w 2010 roku według lokalizacji miejsca pracy w stosunku do miejsca zamieszkania.

W latach 2008 i 2009 liczba pracujących według powyższego układu przedstawiała się następująco:

Lata	Ogółem	Polska					Zagranica
		razem	swoja gmina	poza swoją gminą			
				razem	swoje województwo	inne	
w tysiącach							
2008	15.800	15.729	12.308	3.396	3.098	298	71
2009	15.868	15.789	11.965	3.812	3.488	324	79

W obserwowanych latach spośród osób pracujących na terenie Polski większość miała zatrudnienie na terenie swojej gminy. Najwyższy udział tej grupy zanotowano w 2008 roku – 78,3%, podczas gdy w 2009 r. i 2010 r. był on niższy i wyniósł odpowiednio 75,8% i 75,0%

W 2010 roku spośród ogólnej liczby pracujących w Polsce, w swojej gminie pracowało relatywnie więcej kobiet (79,4%) niż mężczyzn (71,3%). W przypadku podziału wg miejsca zamieszkania relatywnie więcej mieszkańców miast (81,7%) niż mieszkańców wsi (64,1%).

Jeśli popatrzymy na pracujących według wieku, to w każdej grupie wieku gros osób pracowało w swojej gminie, od 68,0% w wieku 20-24 lat po 92,1% w wieku 65 lat i więcej.

Podobnie wygląda sytuacja, jeśli weźmiemy pod uwagę poziom wykształcenia – udział pracujących w swojej gminie wynosił od 74,1% wśród osób z wykształceniem średnim zawodowym i zasadniczym zawodowym po 82,6% wśród osób z wykształceniem gimnazjalnym i niższym.

Pracujący poza swoją gminą (3.959 tys.) to w większości mężczyźni (62,6%, tj. 2.479 tys.), biorąc pod uwagę miejsce zamieszkania - mieszkańcy wsi (54,8%, tj. 2.168 tys.).

Pracujący poza swoją gminą, to najczęściej osoby w wieku 35-44 lat (26,7% ogółu pracujących poza swoją gminą); drugą co do liczności grupą wieku była grupa 45-54 lat (20,9%). W sumie osoby w wieku 25-54 lat stanowiły ok. 82% ogółu pracujących poza swoją gminą. Z punktu widzenia poziomu wykształcenia, to wśród pracujących poza swoją gminą najlicniejszą grupą były osoby legitymujące się wykształceniem średnim zawodowym (29,1%), ale niewiele mniej liczne były grupy osób z wykształceniem zasadniczym zawodowym (28,8%) oraz wykształceniem wyższym (28,4%).

Osoby pracujące w innym województwie niż województwo miejsca zamieszkania stanowiły 8,6% wszystkich pracujących poza swoją gminą. Oznacza to, iż co 50 osoba spośród wszystkich pracujących na terenie Polski w drodze do pracy przekraczała granice administracyjne swojego województwa.

Spróbujmy przyjrzeć się bliżej zjawisku przekraczania granicy województwa podczas drogi do pracy. Można założyć, iż tego typu zjawisko należy potraktować w większości jako dojazd do pracy, chociaż nie zawsze musiało tak być, np. w przypadku pracy w terenie (pewna grupa osób pracowała w terenie – 1.037 tys., a więc nie dojeżdżała do pracy) czy też w przypadku pokonywanej pieszo niewielkiej odległości od domu do miejsca pracy, ale jednak pomiędzy województwami.

W przypadku konkretnego województwa, praca w innym województwie niż miejsce zamieszkania oznacza pomniejszenie zasobu siły roboczej mieszkającej w tym województwie. Jednakże równocześnie następuje dopływ siły roboczej z innych województw, a więc – powiększenie zasobu siły roboczej w danym województwie. Saldo tych przemieszczeń zazwyczaj nie jest zerowe, chociaż może się tak zdarzyć, i jest bardzo zróżnicowane pomiędzy poszczególnymi województwami.

Poniższe zestawienie pokazuje, w których województwach zmniejszała się liczba pracujących poprzez ich pracę w innych województwach, a w których zwiększała się poprzez przyjazdy do pracy, przy założeniu, iż pomijamy pracujących poza granicami kraju (98 tys. osób). Ze względu na występowanie bardzo niskich wartości i z uwagi na reprezentacyjny charakter BAEL, podane w zestawieniu dane należy traktować wyłącznie jako oszacowanie wielkości zjawiska.

Województwa	Pracujący mieszkańcy województwa ¹			Przyjeżdżający do pracy z innego województwa	Pracujący na terenie województwa	Saldo /rubr.4-rubr.3/
	ogółem	pracujący na terenie				
		swojego województwa	innego województwa			
w tysiącach						
0	1	2	3	4	5	6
Dolnośląskie	1157	1146	11	26	1172	+15
Kujawsko-pomorskie	798	782	16	11	793	-5
Lubelskie	1010	985	25	7	992	-18
Lubuskie	434	421	13	7	428	-6
Łódzkie	1256	1210	46	14	1224	-32
Małopolskie	1292	1245	47	23	1268	-24
Mazowieckie	2402	2384	18	109	2493	+91
Opolskie	359	342	17	12	354	-5
Podkarpackie	855	838	17	12	850	-5
Podlaskie	487	480	7	. ²	484	x ³
Pomorskie	823	809	14	14	823	0
Śląskie	1853	1817	36	53	1870	+17
Świętokrzyskie	621	598	23	9	607	-14
Warmińsko-mazurskie	565	549	16	8	557	-8
Wielkopolskie	1379	1356	23	21	1377	-2
Zachodniopomorskie	572	562	10	9	571	-1

Dojazdy do pracy na teren innych województw mogą świadczyć: po pierwsze - o chęci podjęcia pracy nawet za cenę pokonywania często niemałych odległości, a po drugie – o mobilności siły roboczej. Skala wyjazdów do pracy poza swoje województwo, jak i przyjazdów do poszczególnych województw, a więc „wymiana międzywojewódzka” świadczy zarówno o niedoborach miejsc pracy na lokalnych rynkach pracy, jak i o kwalifikacyjnym niedopasowaniu podaży i popytu na pracę na tychże rynkach. Po części również „wymiana” pracujących następuje pomiędzy województwami ościennymi.

¹ Bez osób pracujących poza granicami kraju

²(.) - szacunek mniejszy niż 5 tysięcy, konkretna wartość niepodana ze względu na wysoki losowy błąd próby

³ x – wypełnienie pozycji jest niecelowe

Saldo wyjazdów i przyjazdów do pracy w układzie wojewódzkim w 3 województwach było dodatnie. Najwyższe saldo dodatnie zanotowano w województwie mazowieckim (+91 tys.), a kolejne: w województwie śląskim (+17 tys.) i dolnośląskim (+15 tys.).

Saldo ujemne wyjazdów i przyjazdów do pracy wystąpiło w 12 województwach, przy czym największe w województwie łódzkim (-32 tys.), a następnie od województwa małopolskiego (-24 tys.) do zachodniopomorskiego (-1 tys.).

W województwie pomorskim wystąpiło saldo zerowe.

W latach 2008-2009 dodatnie saldo pracujących wynikające z przemieszczeń międzywojewódzkich zanotowano w 5 województwach (dolnośląskim, mazowieckim, pomorskim, śląskim i wielkopolskim), przy czym tak w roku 2008, jak i 2009, najwyższe saldo wystąpiło w województwie mazowieckim – odpowiednio: +70 tys. i +66 tys. pracujących. Z kolei saldo ujemne zanotowano w 11 województwach, a największe „ubytki” w liczbie pracujących wystąpiły w województwie łódzkim – w 2008 roku było to -36 tys., a w 2009 roku -28 tys.

W 2010 roku skala wyjazdów do pracy do innego województwa (mierzona udziałem liczby pracujących, którzy wyjeżdżają do pracy w stosunku do liczby pracujących zamieszkałych w danym województwie) była zróżnicowana i wynosiła od 0,7% w województwie mazowieckim do 4,7% w województwie opolskim.

Również zróżnicowana była skala przyjazdów do pracy do danego województwa (mierzona udziałem liczby pracujących, którzy przyjechali do pracy w stosunku do liczby pracujących na terenie tego województwa) i wynosiła od 0,7% w województwie lubelskim do 4,4% w województwie mazowieckim.

Dojazdy do pracy wiązały się również z przekraczaniem granic państwa. Dotyczyło to bardzo niewielkiej grupy osób, bo 98 tys., tj. 0,6% ogółu pracujących, przy czym należy podkreślić, iż wyjazdy do pracy za granicę nie muszą oznaczać systematycznych dojazdów do pracy.

2.2. Pracujący według dojazdów do pracy

W 2010 roku przeciętna liczba pracujących według BAEL wyniosła 15.961 tys. osób. Wielkość ta obejmuje wszystkie kategorie, a więc osoby dojeżdżające do pracy, osoby nie dojeżdżające do pracy, lecz uczęszczające do niej pieszo, osoby pracujące w domu⁴ i osoby pracujące w terenie. Najliczniejszą kategorię stanowili dojeżdżający do pracy, a jak kształtowała się wielkość poszczególnych kategorii w latach 2008-2010 pokazuje poniższe zestawienie.

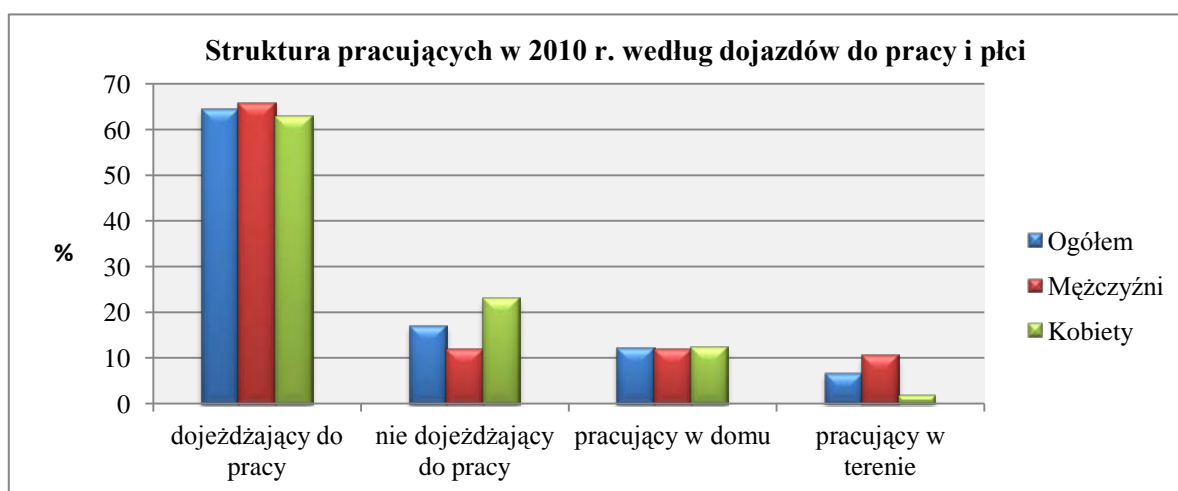
Wyszczególnienie	2008		2009		2010	
	w tys.	w %	w tys.	w %	w tys.	w %
OGÓLEM pracujący	15800	100,0	15868	100,0	15961	100,0
Osoby dojeżdżające do pracy	10115	64,0	10129	63,9	10298	64,5
Osoby nie dojeżdżające do pracy	2894	18,3	2779	17,5	2701	16,9
Osoby pracujące w domu	1952	12,4	1959	12,3	1925	12,1
Osoby pracujące w terenie	839	5,3	1002	6,3	1037	6,5

⁴ Zaliczono tu również osoby pracujące we własnym gospodarstwie rolnym.

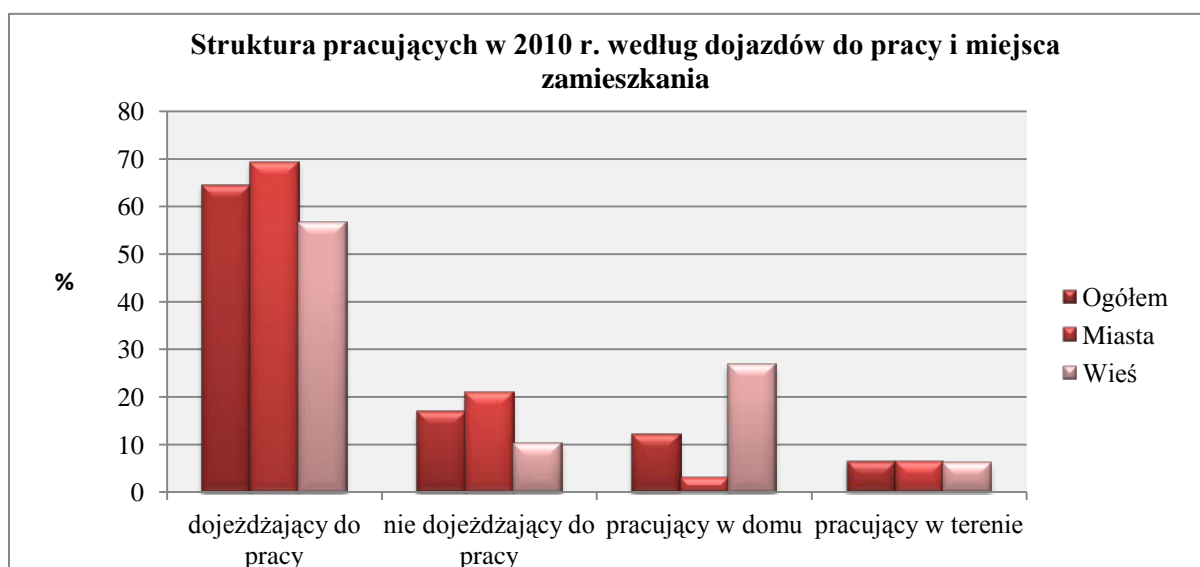
W okresie trzech lat, tj. 2008-2010, udziały ww. 4 kategorii pracujących (wyróżnionych ze względu na dojazdy do pracy) w ogólnej liczbie pracujących były dość stabilne, przy czym pewna tendencja delikatnie zarysowała się w przypadku 2 kategorii, a mianowicie: udział osób nie dojeżdżających do pracy obniżał się z roku na rok, podczas gdy udział osób pracujących w terenie – wzrastał.

Powyższe struktury, tj. udziały poszczególnych kategorii pracujących według dojazdów do pracy w ogólnej liczbie pracujących, różnią się znacznie ze względu na płeć pracujących, jak również miejsce zamieszkania.

W 2010 roku spośród 8.747 tys. pracujących mężczyzn, dojeżdżało do pracy 5.757 tys., nie dojeżdżało - 1.044 tys., pracowało w domu 1.037 tys., pracowało w terenie 908 tys., natomiast spośród 7.214 tys. pracujących kobiet do pracy dojeżdżało 4.541 tys., nie dojeżdżało – 1.657 tys., pracowało w domu 888 tys., a w terenie pracowało 128 tys.

W 2010 roku przeciętna liczba pracujących mieszkańców miast wyniosła, według BAEL, 9.878 tys., z tego dojeżdżało do pracy 6.844 tys., nie dojeżdżało – 2.077 tys., pracowało w domu 302 tys., pracowało w terenie 655 tys., natomiast spośród 6.082 tys. pracujących mieszkańców wsi do pracy dojeżdżało 3.453 tys., nie dojeżdżało – 624 tys., pracowało w domu 1.623 tys. oraz pracowało w terenie 382 tys.

Do pracy dojeżdżają osoby w każdym wieku. W 2010 roku relatywnie najwięcej ich było w grupie wieku 25-29 lat, ale zbliżony odsetek – ponad 70% - odnotowany został w 3 sąsiednich grupach wieku, czyli wśród pracujących będących w wieku od 20 do 34 lat. Zdecydowanie najmniej dojeżdża do pracy osób w wieku 65 lat i więcej (37,6%).

Grupy wieku w latach	Pracujący ogółem		Dojeżdżający do pracy	Nie dojeżdżający do pracy	Pracujący w domu	Pracujący w terenie
	w tys.	w %				
OGÓŁEM	15961	100,0	64,5	16,9	12,1	6,5
15–19	135	100,0	54,8	20,0	20,7	4,4
20–24	1199	100,0	71,5	15,7	7,4	5,5
25–29	2317	100,0	72,2	14,8	6,6	6,4
30–34	2386	100,0	70,3	14,5	8,3	7,0
35–44	4044	100,0	65,0	16,1	11,9	7,1
45–54	3927	100,0	59,2	20,1	14,5	6,2
55–59	1289	100,0	58,0	20,2	15,5	6,2
60–64	422	100,0	53,3	16,4	23,2	7,1
65 +	242	100,0	37,6	12,4	45,9	4,1

Najwięcej osób nie dojeżdżających do pracy występuje wśród pracujących w wieku 55-59 lat, 45-54 i 15-19 lat - stanowili $\frac{1}{5}$ tej populacji. W domu pracują najczęściej osoby starsze – około połowa pracujących w wieku 65 lat i więcej. Jednocześnie odnotowano ponad 20% pracujących w domu wśród osób w wieku 60-64 lat oraz 15-19 lat. Odsetek pracujących w terenie jest znacznie mniej zróżnicowany pomiędzy poszczególnymi grupami wieku i poza najstarszymi i najmłodszymi pracującymi, zawiera się w granicach 5,5% - 7,1%.

Jeśli popatrzeć na strukturę pracujących według dojazdów do pracy i poziomu wykształcenia, to widoczne są następujące prawidłowości: im wyższy poziom wykształcenia, tym wyższy udział dojeżdżających do pracy oraz im niższy poziom wykształcenia, tym wyższy udział pracujących w domu.

Wśród pracujących legitymujących się wykształceniem wyższym aż ponad $\frac{3}{4}$ dojeżdża do pracy, a tylko 4% pracuje w domu, podczas gdy wśród pracujących posiadających wykształcenie co najwyżej gimnazjalne dojeżdża do pracy nieco ponad 40%, a w domu pracuje około 35%. Oznacza to, iż osoby lepiej wykształcone są skłonne poszukiwać pracy dalej od miejsca zamieszkania, ale możliwie najlepiej odpowiadającej posiadanemu wykształceniu, natomiast osoby słabo wykształcone, to w większości mieszkańcy wsi, często pracujący we własnym gospodarstwie rolnym.

Wykształcenie	Pracujący ogółem		Dojeżdżający do pracy	Nie dojeżdżający do pracy	Pracujący w domu	Pracujący w terenie
	w tys.	w %				
OGÓLEM	15961	100,0	64,5	16,9	12,1	6,5
Wyższe	4412	100,0	76,7	15,0	4,1	4,2
Średnie zawodowe	4490	100,0	65,1	17,7	10,2	7,0
Średnie ogólnokształcące	1404	100,0	67,9	19,4	7,1	5,6
Zasadnicze zawodowe	4459	100,0	56,9	17,1	17,5	8,6
Gimnazjalne i niższe	1196	100,0	41,5	17,6	34,5	6,5

Struktura pracujących według dojazdów do pracy i województw przedstawiała się następująco:

Województwa	Pracujący ogółem		Dojeżdżający do pracy	Nie dojeżdżający do pracy	Pracujący w domu	Pracujący w terenie
	w tys.	w %				
OGÓLEM	15961	100,0	64,5	16,9	12,1	6,5
Dolnośląskie	1170	100,0	69,3	21,0	3,8	5,9
Kujawsko-pomorskie	803	100,0	60,9	20,0	13,1	6,0
Lubelskie	1014	100,0	52,1	14,7	27,7	5,5
Lubuskie	441	100,0	62,6	24,5	5,4	7,5
Łódzkie	1258	100,0	61,3	13,8	13,7	11,3
Małopolskie	1297	100,0	65,8	13,0	15,8	5,5
Mazowieckie	2405	100,0	70,9	13,8	8,8	6,6
Opolskie	373	100,0	63,0	20,9	11,0	5,1
Podkarpackie	857	100,0	58,5	13,9	22,2	5,5
Podlaskie	488	100,0	53,1	18,2	22,5	6,1
Pomorskie	832	100,0	69,4	18,3	6,0	6,4
Śląskie	1863	100,0	75,4	16,6	3,4	4,5

Województwa	Pracujący ogółem		Dojeżdżający do pracy		Nie dojeżdżający do pracy	
	w tys.	w %	w tys.	w %	w tys.	w %
Świętokrzyskie	625	100,0	54,9	14,9	23,8	6,6
Warmińsko-mazurskie	567	100,0	57,5	28,6	7,6	6,3
Wielkopolskie	1387	100,0	61,9	15,4	15,1	7,5
Zachodnio-pomorskie	582	100,0	62,0	25,6	4,8	7,6

Struktura pracujących według dojazdów do pracy i województw była bardzo zróżnicowana. Największy udział dojeżdżających do pracy wystąpił w województwie śląskim i wyniósł 75,4%, podczas gdy najniższy wyniósł 52,1% i odnotowany został w województwie lubelskim. Odwrotnie ułożyły się udziały pracujących w domu: najwyższy udział zanotowano w województwie lubelskim – 27,7%, a najniższy w województwie śląskim – 3,4%. Ma to swoje uzasadnienie w charakterze tych województw: śląskie tzw. uprzemysłowione, a lubelskie o zdecydowanie większym udziale rolnictwa.

2.3. Dojazdy do pracy według cech demograficznych i społecznych osób dojeżdżających

W latach 2008-2010 do pracy dojeżdżało po ponad 10 mln osób. Struktura dojeżdżających do pracy według płci i miejsca zamieszkania wyglądała w tych latach następująco:

Wyszczególnienie	2008		2009		2010	
	w tys.	w %	w tys.	w %	w tys.	w %
OGÓŁEM	10115	100,0	10129	100,0	10298	100,0
Mężczyźni	5735	56,7	5699	56,3	5757	55,9
Kobiety	4379	43,3	4430	43,7	4541	44,1
Miasto	6792	67,2	6739	66,5	6844	66,5
Wieś	3322	32,8	3390	33,5	3453	33,5

W latach 2008-2010 osoby dojeżdżające do pracy to częściej mężczyźni – ich udział mieścił się w granicach 56% - 57%, podczas gdy udział dojeżdżających do pracy kobiet mieścił się w granicach 43% – 44% ogółu dojeżdżających.

Wśród dojeżdżających do pracy było niemal dwukrotnie więcej mieszkańców miast niż wsi; te proporcje są oczywiste, bowiem znaczna liczba mieszkańców wsi pracuje w swoich gospodarstwach rolnych, a więc do pracy nie dojeżdża.

Zbiorowość osób dojeżdżających do pracy w 2010 roku, to w ponad 1/4 osoby będące w wieku 35-44 lat. Również znaczący odsetek pracujących dojeżdżających do pracy stanowią osoby w wieku 45-54 lat – około 23%. W sumie osoby w wieku 35-54 lat stanowią niemal połowę zbiorowości dojeżdżających do pracy. Osoby najmłodsze (15-19 lat) i najstarsze (65 lat i więcej) stanowią margines wśród dojeżdżających do pracy – po około 1%.

	<i>W tys.</i>	<i>Ogółem=100</i>
OGÓŁEM	10298	100,0
15–19	74	0,7
20–24	857	8,3
25–29	1674	16,3
30–34	1677	16,3
35–44	2628	25,5
45–54	2324	22,6
55–59	748	7,3
60–64	225	2,2
65 +	91	0,9

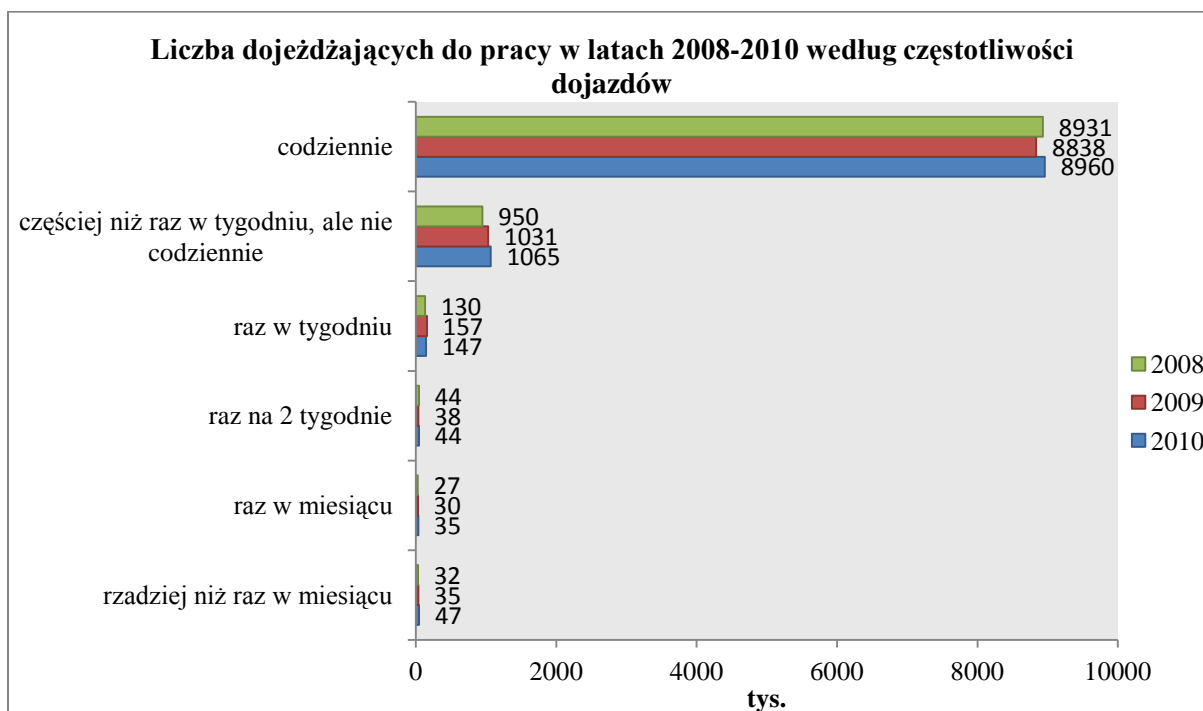
Osoby w wieku 15-19 lat stanowią niewielki odsetek dojeżdżających do pracy, jednakże tylko w tej grupie wiekowej wystąpiło zjawisko odmienne niż we wszystkich pozostałych, a mianowicie: wśród osób dojeżdżających do pracy więcej z nich mieszkało na wsi niż w miastach. Warto również zauważyć, iż w kolejnej grupie wiekowej, tj. 20-24 lat, wprawdzie większa liczba dojeżdżających do pracy mieszkała w miastach niż na wsi, ale różnica na korzyść miast była niewielka. Im starsi pracujący, tym wyraźniejsza była przewaga liczebna dojeżdżających mieszkańców miast nad dojeżdżającymi mieszkańcami wsi. Oznacza to, iż młodzi mieszkańcy wsi często szukają pracy poza rodzinnym gospodarstwami rolnymi.

Wśród osób dojeżdżających do pracy w 2010 roku największą grupę stanowili pracujący legitymujący się wykształceniem wyższym – 3.386 tys., tj. 32,9%. Osoby posiadające wykształcenie co najmniej średnie stanowili ok. 71% wszystkich dojeżdżających do pracy, a osoby z wykształceniem zasadniczym zawodowym bądź niższym – ponad 29%.

OGÓŁEM	-	10.298 tys.	-	100,0 %
Wyższe	-	3.386 tys.	-	32,9 %
Średnie zawodowe	-	2.925 tys.	-	28,4 %
Średnie ogólnokształcące	-	954 tys.	-	9,3 %
Zasadnicze zawodowe	-	2.537 tys.	-	24,6 %
Gimnazjalne i niższe	-	496 tys.	-	4,8 %

2.4. Częstotliwość dojazdów do pracy

Wśród osób dojeżdżających do pracy zdecydowana większość czyni to codziennie – taka prawidłowość występowała we wszystkich obserwowanych latach., tj. w latach 2008-2010.

Wśród dojeżdżających do pracy w 2010 roku, dojazdy codzienne częściej występują wśród kobiet (88,4%, tj. 4.015 tys.) niż wśród mężczyzn (85,9%, tj. 4.945 tys.).

Podobne proporcje jak w przekroju według płci, jeśli chodzi o częstotliwość dojazdów do pracy, występują wśród dojeżdżających mieszkańców miast – 87,8%, tj. 6.008 tys. dojeżdża codziennie oraz dojeżdżających mieszkańców wsi – odpowiednio 85,5%, tj. 2.952 tys.

Częstotliwość dojazdów do pracy w 2010 roku w przekroju według wieku pracujących pokazuje, iż dla większości grup wiekowych odsetek dojeżdżających codziennie zawiera się w granicach 85% - 90%. Wyjątkiem są skrajne grupy wieku, bowiem wśród najmłodszych pracujących odsetek ten jest niższy i wynosi około 64%, a wśród najstarszych – ok. 76% dla pracujących w wieku 60-64 lata i 56% dla pracujących w wieku 65 lat i więcej. W tych trzech wyżej wymienionych grupach wieku wyższy natomiast niż przeciętnie jest odsetek dojeżdżających do pracy częściej niż raz w tygodniu, ale nie codziennie (ponad 32% wśród dojeżdżających w wieku 15-19 lat, ponad 21% - w wieku 60-64 lat i ponad 36% – w wieku 65 lat i więcej).

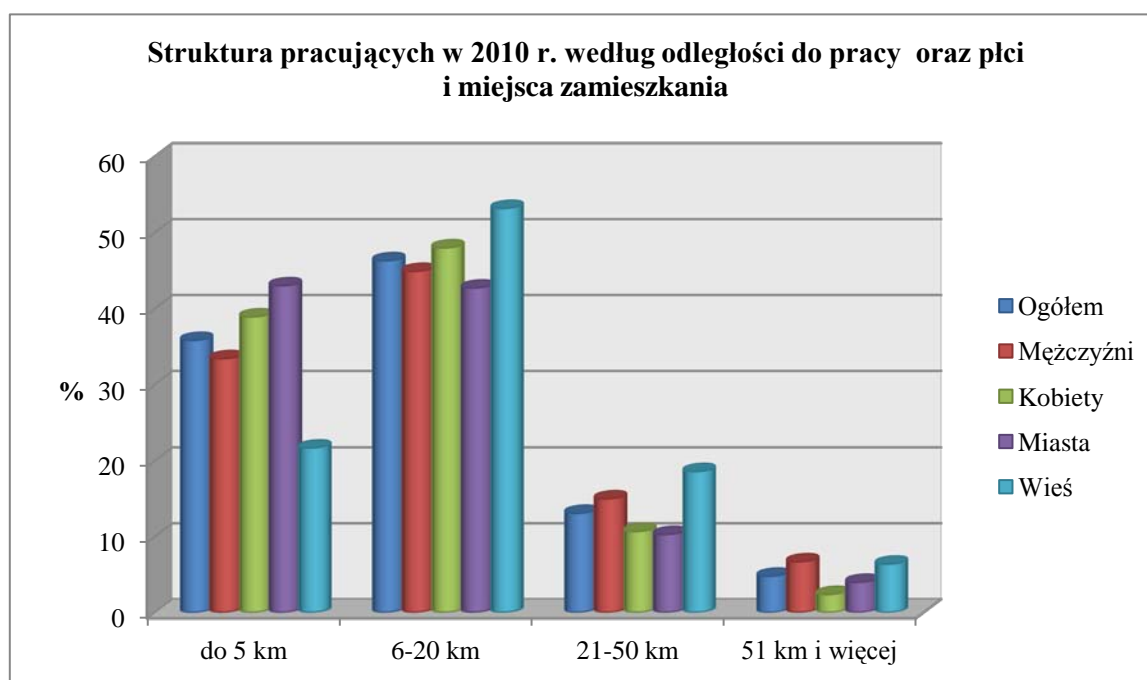
Poziom wykształcenia osób dojeżdżających do pracy nie różnicuje w sposób zasadniczy częstotliwości dojazdów do pracy. I tak: odsetek osób dojeżdżających codziennie zawiera się w granicach od 81,9% wśród osób o wykształceniu gimnazjalnym i niższym do 89,8% wśród osób legitymujących się wykształceniem wyższym, natomiast odsetek osób dojeżdżających częściej niż raz w tygodniu, ale nie codziennie zawiera się w granicach od 8,3% wśród osób z wykształceniem wyższym do 14,5% wśród osób o najniższym poziomie wykształcenia.

2.5. Odległość do pracy, czas dojazdu i środek transportu

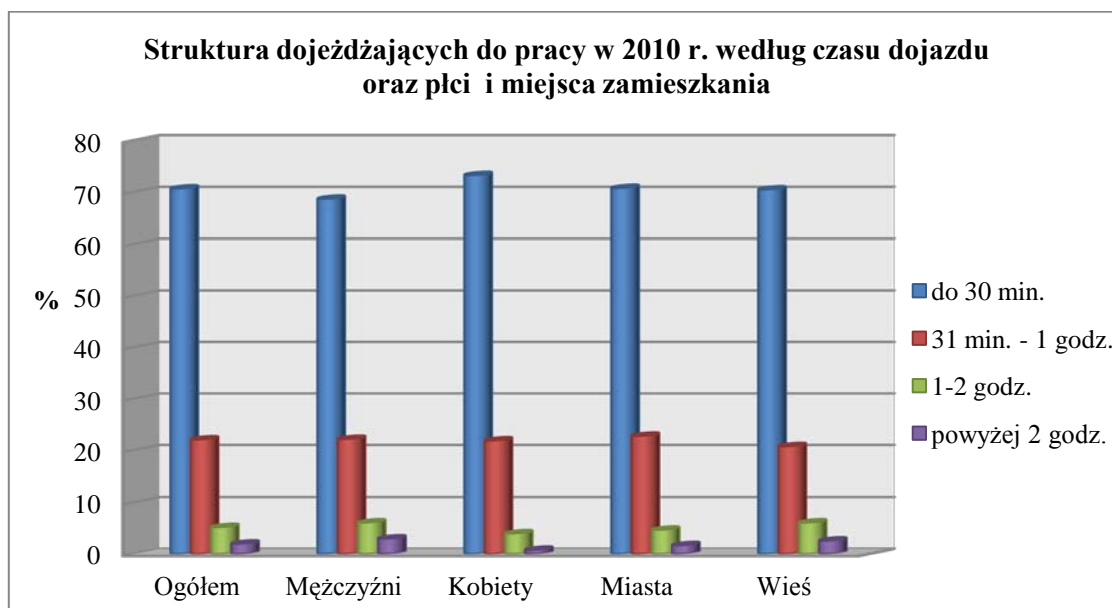
Dojazdy do pracy są dość zróżnicowane pod względem odległości od miejsca zamieszkania do miejsca pracy. W latach 2008-2010 osoby pracujące zmierzając do pracy najczęściej pokonywały odległość 6-20 kilometrów, a w drugiej kolejności – do 5 km.

Wyszczególnienie	2008		2009		2010	
	w tys.	w %	w tys.	w %	w tys.	w %
OGÓLEM	10115	100,0	10129	100,0	10298	100,0
Do 5 km	3693	36,5	3579	35,3	3691	35,8
6-20 km	4758	47,0	4694	46,3	4764	46,3
21-50 km	1241	12,3	1384	13,7	1349	13,1
51 km i więcej	423	4,2	472	4,7	494	4,8

W 2010 roku dojeżdżało do pracy na mniejsze odległości, tj. do 5 km, relatywnie więcej kobiet niż mężczyzn oraz relatywnie więcej mieszkańców miast niż wsi, natomiast na odległości powyżej 20 km - odwrotnie, tj. częściej większe odległości pokonują mężczyźni niż kobiety oraz mieszkańcy wsi niż miast.

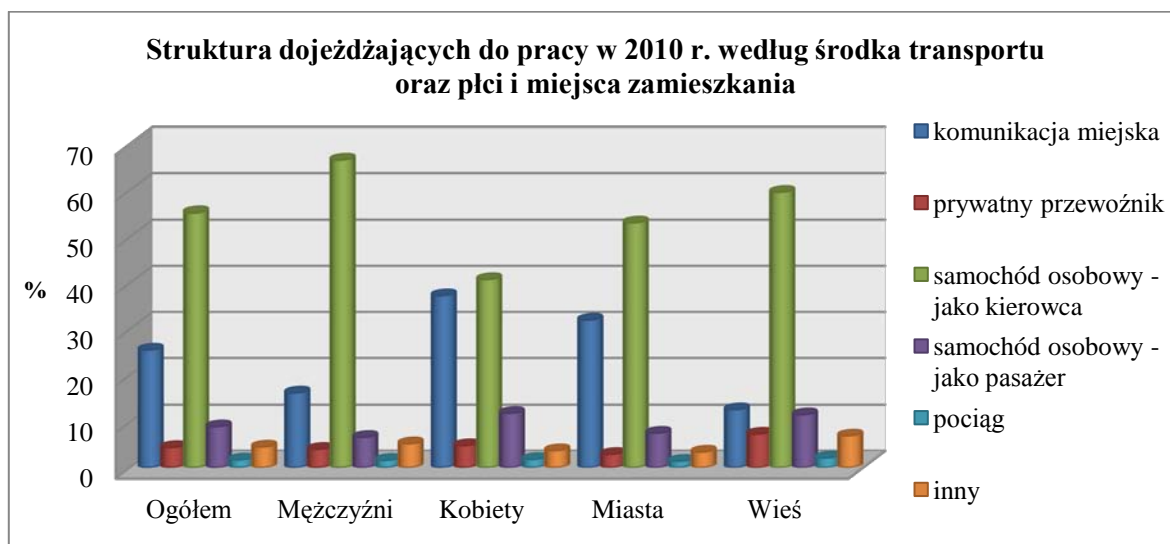
Większość osób dojeżdżających do pracy na dojazd potrzebowała do 30 minut (ok. 71% dojeżdżających), ponad 22% osób dojeżdżało do pracy od 31 minut do 1 godziny, ponad 5% dojeżdżało 1-2 godzin, a 2% - powyżej 2 godzin. Nieco dłużej dojeżdżali do pracy mężczyźni niż kobiety – 1 godzinę bądź dłużej dojeżdżało ponad 9% mężczyzn i ok. 5% kobiet. Częściej dojazd do pracy zajmował więcej czasu mieszkańcom wsi niż miast.

Czas dojazdu do pracy w sposób oczywisty wiąże się z odległością od miejsca zamieszkania do miejsca pracy. W przypadku, gdy odległość ta wynosiła nie więcej niż 5 km, to ponad 98% osób dojeżdżających na tę właśnie odległość pokonywało ją w czasie nie przekraczającym 30 minut. W przypadku dojazdów na odległość 6-20 km, ponad 71% dojeżdżających potrzebowało do 30 minut, a około 28% - od 31 minut do 1 godziny. Dojazdy na odległość 21-50 km, to dla około 66% pokonujących tę odległość konieczność zarezerwowania na dojazd od 1/2 do 1 godziny, natomiast przy dojazdach najdłuższych, tj. na odległość większą niż 50 km należało przewidzieć w większości przypadków, tj. około 58%, od 1 do 2 godzin, a w około 41% przypadków – powyżej 2 godzin.

Osoby dojeżdżające do pracy korzystają z różnorodnych środków transportu: od komunikacji miejskiej, poprzez prywatnych przewoźników, pociągi, samochody osobowe po inne, jak np. motocykle czy rowery. Najczęściej używanym środkiem transportu jest samochód osobowy. Korzysta z niego w charakterze kierowców ponad 55% dojeżdżających do pracy, a w charakterze pasażerów – ok. 9%; w sumie więc 64% dojeżdżających do pracy (6.591 tys.) korzysta z samochodu osobowego. Ten środek transportu dominuje bez względu na odległość z miejsca zamieszkania do miejsca pracy, jak i częstotliwość dojazdów.

Z samochodu osobowego, jako środka transportu do miejsca pracy częściej korzystają mężczyźni niż kobiety, natomiast z komunikacji miejskiej odwrotnie – zdecydowanie częściej korzystają kobiety niż mężczyźni. Biorąc pod uwagę miejsce zamieszkania mieszkańcy wsi częściej dojeżdżają do pracy samochodem osobowym.

Analiza stopnia wykorzystywania podczas dojazdów do pracy różnorodnych środków transportu doprowadziła do kilku spostrzeżeń:

- bardzo wysoki jest odsetek korzystających z samochodów osobowych, zwłaszcza na wsi, przy dość niskim korzystaniu z usług przewoźników prywatnych – może to świadczyć o niskiej podaży tych usług przy, jak można przypuszczać, jednak znacznym na nie popycie,
- stosunkowo słabe jest wykorzystywanie komunikacji miejskiej (tylko ponad $\frac{1}{4}$ dojeżdżających, a w miastach – ok. $\frac{1}{3}$),
- niezwykle niski odsetek korzystających z pociągów – niespełna 2%.

2.6. Dojazdy do pracy według jej lokalizacji

Dojazdy do pracy w latach 2008-2010 różniły się strukturą dojeżdżających według lokalizacji miejsca pracy - lokalizacji rozumianej jako obszar wyznaczony poprzez granice administracyjne gminy, czy też województwa. Ilustruje to poniższe zestawienie:

Lata	Dojeżdżający do pracy						
	ogółem		w Polsce			za granicę	
			w swojej gminie	poza swoją gminę			
				w swoim	w innym		
			województwie				
w tys.		w %					
2008	10.115	100,0	67,4	29,4	2,4	0,6	
2009	10.129	100,0	64,1	32,8	2,3	0,7	
2010	10.298	100,0	63,4	33,3	2,4	0,9	

W okresie trzech obserwowanych lat zauważalnie obniżył się odsetek dojeżdżających do pracy na terenie swojej gminy, a odpowiednio zwiększył się odsetek dojeżdżających do pracy poza swoją gminę, ale w granicach swojego województwa; odsetek dojeżdżających do pracy poza granice kraju minimalnie powiększył się.

W 2010 roku, według BAEL, do pracy dojeżdżało 10.298 tys. pracujących, w tym 10.206 tys. przemieszczało się na terenie Polski. W dalszej części analiza dotyczy dojazdów do pracy mających miejsce na terenie Polski, z uwzględnieniem przekraczania granic administracyjnych gminy miejsca zamieszkania.

Spośród 10.206 tys. osób dojeżdżających do pracy 64%, tj. 6.527 tys. dojeżdżało w obrębie swojej gminy, a 36%, tj. 3.675 tys. – poza swoją gminę (3 tys. osób, tj. 0,03% dojeżdżających nie potrafiło określić czy przekraczają granice swojej gminy, więc pominięto je w dalszych rozważaniach).

Poniższe zestawienie pokazuje skalę dojazdów do pracy powiązanych z przekraczaniem granic administracyjnych gminy zamieszkania, w podziale według płci i miejsca zamieszkania osób dojeżdżających.

Dojazdy do pracy na terenie Polski w 2010 roku

Wyszczególnienie	Ogółem	W swojej gminie	Poza swoją gminę		
			razem	w swoim województwie	poza swoim województwem
w tys.					
OGÓŁEM	10206	6527	3675	3425	251
Mężczyźni	5679	3443	2234	2045	189
Kobiety	4527	3084	1442	1380	62
Miasta	6789	5148	1639	1509	130
Wieś	3417	1379	2037	1916	121

Jak wynika z powyższego zestawienia, 1/3 pracujących, dojeżdżających do pracy, dojeżdża przekraczając granicę swojej gminy, ale pozostaje na terenie swojego województwa, natomiast tylko 2,5% przekracza również granice województwa. Relatywnie więcej mężczyzn niż kobiet dojeżdża do pracy poza teren swojej gminy – odpowiednio 36,0% i 30,5% dojeżdża na terenie swojego województwa oraz 3,3% i 1,4% dojeżdża do innego województwa. Jeśli chodzi o mieszkańców miast i wsi, to zróżnicowanie w tym względzie jest ogromne: poza swoją gminę, ale na terenie swojego województwa dojeżdża 22,2% mieszkańców miast i aż 56,1% mieszkańców wsi, natomiast poza swoje województwo dojeżdża 1,9% mieszkańców miast i 3,5% mieszkańców wsi. I chociaż udział dojeżdżających do pracy w ogólnej liczbie pracujących jest na wsi niższy niż w mieście, a liczba dojeżdżających jest tam dwukrotnie mniejsza, to mieszkańcy wsi niemal 2,5-krotnie częściej dojeżdżając do pracy przekraczają granice administracyjne gminy miejsca zamieszkania.

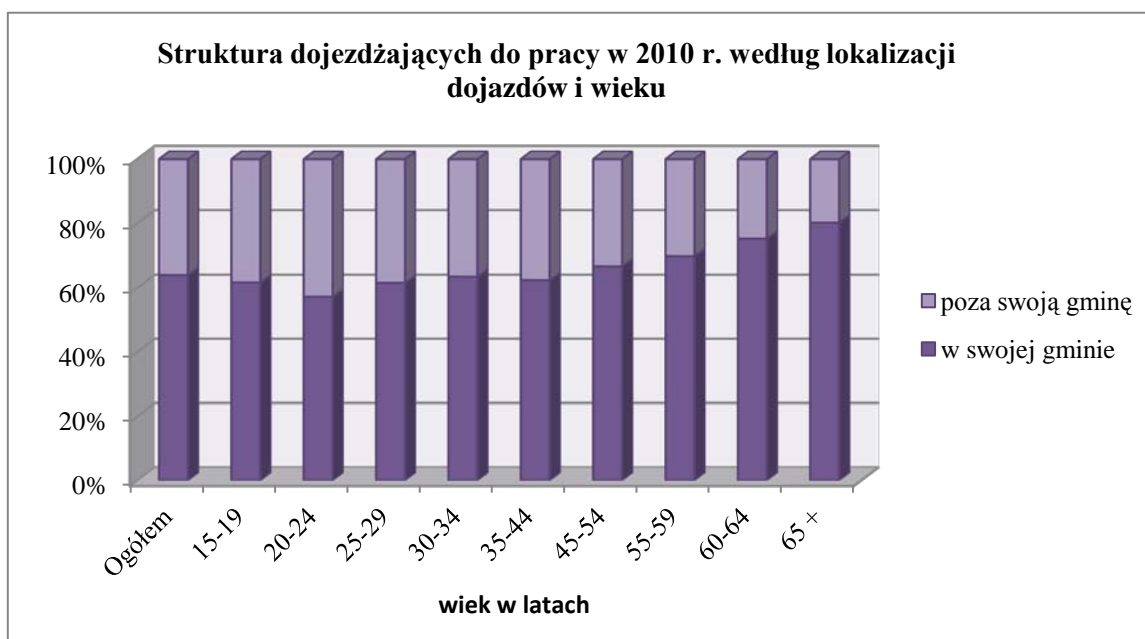
Jeśli rozpatrywać dojeżdżających do pracy poza swoją gminę jako odrębną grupę, to widać, iż zarówno w przekroju według płci, jak i według miejsca zamieszkania, dojeżdżający na terenie swojego województwa stanowią ponad 90%.

Udział dojeżdżających do pracy na teren innego województwa niż województwo zamieszkania jest wśród mężczyzn niemal dwukrotnie wyższy niż wśród kobiet, a wśród mieszkańców miast około 1,5-krotnie wyższy niż wśród mieszkańców wsi.

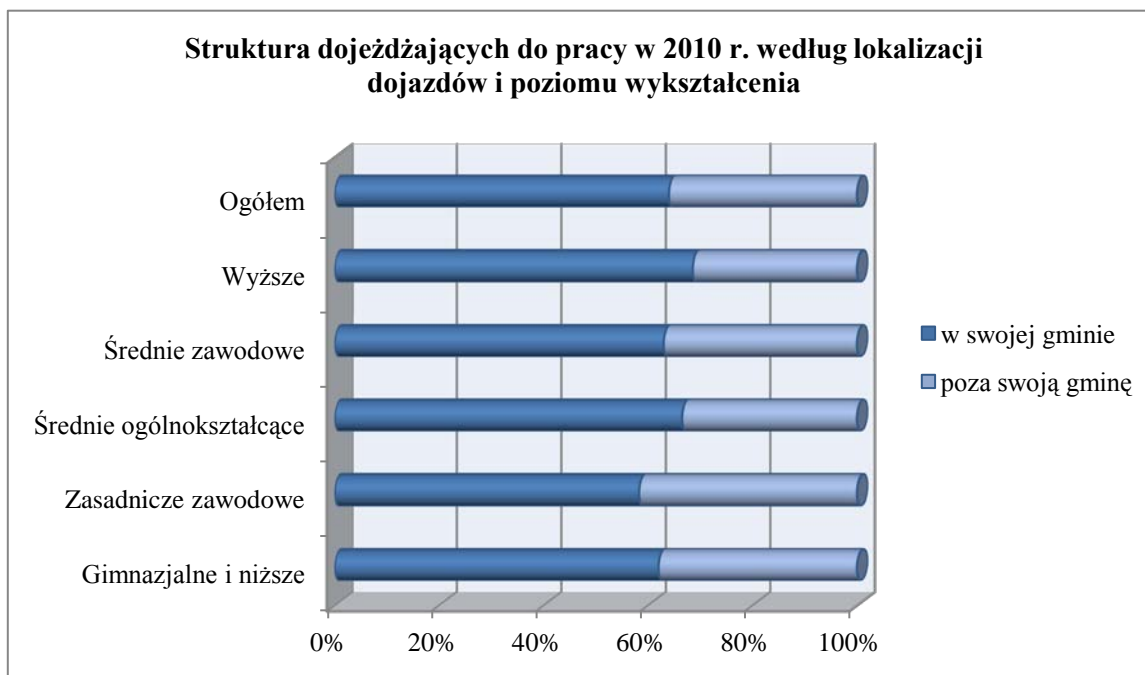
Wśród dojeżdżających do pracy wyjazdy poza swoją gminę najczęściej występowały wśród osób młodych, będących w wieku 20-24 lat – 42,7% (363 tys.) z nich dojeżdżało poza swoją gminę, przy czym 40,0% pozostawało na terenie swojego województwa, a 2,7%

dojeżdżało poza swoje województwo. Generalnie, im starsze grupy wieku, tym niższy był udział dojeżdżających do pracy poza swoją gminę.

Natomiast udziały dojazdów do pracy poza swoje województwo rozkładają się bardziej równomiernie i wynoszą od 1,3% w grupie wieku 60-64 lata do 2,9% w grupie wieku 35-44 lata.

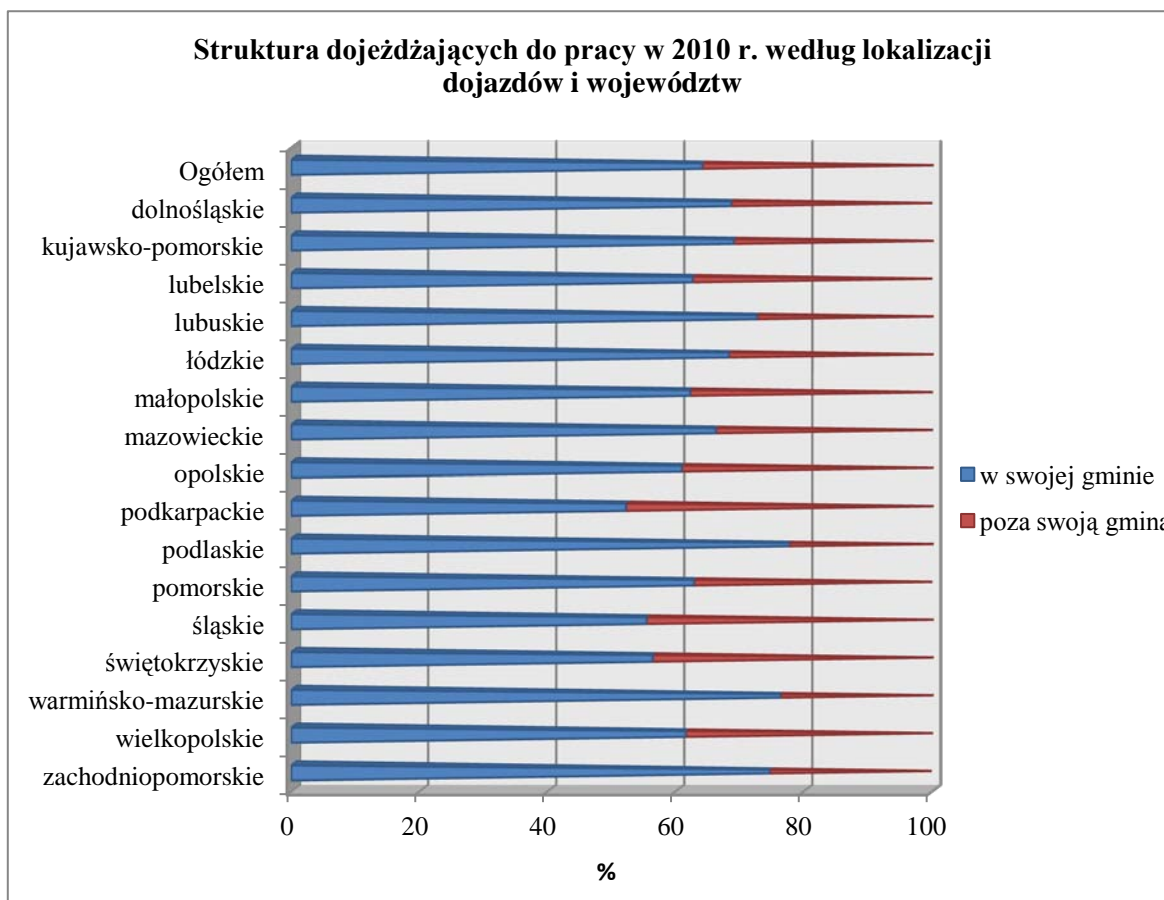
Poziom wykształcenia również różnicuje, chociaż nie bardzo znacząco, strukturę dojeżdżających do pracy według przekraczania granic administracyjnych gminy miejsca zamieszkania. Najwyższy udział dojeżdżających do pracy poza swoją gminę zanotowano w grupie osób legitymujących się wykształceniem zasadniczym zawodowym – 41,7% (1.039 tys.), a najniższy – w grupie osób legitymujących się wykształceniem wyższym – 31,4% (1.060 tys.).

Dojeżdżający do pracy poza swoją gminę, a równocześnie do innego województwa najczęściej występowali w grupie osób legitymujących się wykształceniem gimnazjalnym bądź niższym (3,3%).

Zróznicowanie struktury dojeżdżających do pracy według przekraczania granic administracyjnych gminy zamieszkania w podziale według województw jest znaczące, bowiem poza swoją gminę dojeżdża od 22,5% (58 tys.) ogółu osób dojeżdżających w województwie podlaskim do 47,9% (239 tys.) w województwie podkarpackim. Oznacza to ponad 2-krotnie większy udział oraz ponad 4-krotnie większą liczbę osób przekraczających podczas dojazdów granice swojej gminy w województwach skrajnych, tj. o największym i najmniejszym udziale tych osób.

Jeśli popatrzymy na dojeżdżających do pracy poza swoją gminę jako na całość, to największy udział dojeżdżających do pracy do innego województwa zanotowano w województwie opolskim – 17,2% (15 tys.), a najmniejszy w województwie mazowieckim – 2,3% (13 tys.).

Istotną cechą opisującą dojazdy do pracy, zwłaszcza w kontekście przekraczania granic administracyjnych gminy zamieszkania, jest odległość do pracy. Otóż w przypadku, kiedy:

* odległość do pracy wynosiła do 5 km (3.691 tys. dojeżdżających), to dla 97,6% dojeżdżających na tę odległość oznaczało to pracę we własnej gminie, dla 2,4% - pracę poza swoją gminą, ale w swoim województwie, a tylko dla 0,1% - pracę w innym województwie;

* odległość do pracy wynosiła 6-20 km (4.762 tys. dojeżdżających), to dla 57,8% dojeżdżających na tę odległość oznaczało to pracę we własnej gminie, dla 41,1% - pracę poza swoją gminą, ale w swoim województwie, a dla 1,0% - pracę w innym województwie;

* odległość do pracy wynosiła 21-50 km (1.347 tys. dojeżdżających), to dla 12,8% dojeżdżających na tę odległość oznaczało to pracę we własnej gminie, dla 82,0% - pracę poza swoją gminą, ale w swoim województwie, a dla 5,1% - pracę w innym województwie;

* odległość do pracy wynosiła 51 km i więcej (406 tys. dojeżdżających), to dla 0,5% dojeżdżających na tę odległość oznaczało to pracę we własnej gminie, dla 67,5% - pracę poza swoją gminą, ale w swoim województwie, a dla 32,0% - pracę w innym województwie.

2.7. Zróżnicowanie sezonowe dojazdów do pracy

W 2010 roku udział osób dojeżdżających do pracy, w tym najogólniejszym znaczeniu, a więc wszystkich, którzy w BAEL dojazdy zadeklarowali, bez względu na fakt przekraczania bądź nie granic administracyjnych gminy zamieszkania, w liczbie pracujących ogółem wyniósł 64,5%. Oznacza to, iż spośród 15.961 tys. pracujących do pracy dojeżdżało 10.298 tys. osób. Interesujące jest, czy istniało zróżnicowanie sezonowe tego zjawiska. BAEL daje możliwość prześledzenia informacji kwartalnych na ten temat.

		I kwartał	II kwartał	III kwartał	IV kwartał
Pracujący ogółem	w tys.	15.574	15.994	16.199	16.075
w tym	w tys.	10.062	10.329	10.403	10.396
dojeżdżający do pracy	w % ogółem	64,6	64,6	64,2	64,7

Okazało się, iż w poszczególnych kwartałach 2010 roku odsetek dojeżdżających do pracy był bardzo zbliżony, przy czym w kwartale, w którym liczba pracujących była najwyższa, czyli w III kwartale, odsetek dojeżdżających był najniższy. Można przypuszczać, iż niższy odsetek dojeżdżających do pracy obserwowany w III kwartale wiąże się z intensyfikacją prac sezonowych, głównie w gospodarstwach rolnych. I rzeczywiście, w III kwartale nastąpił wzrost liczby pracujących na wsi, w tym wzrost liczby pracujących „w domu”.

Trzeba równocześnie podkreślić, że wahania sezonowe wszystkich pozostałych kategorii związanych z dojazdami do pracy są niewielkie, a największą różnicę udziałów dla Polski ogółem, rzędu 0,5 punktu procentowego, pomiędzy poszczególnymi kwartałami odnotowano w kategorii osób nie dojeżdżających do pracy.

3. Podsumowanie

Rozmieszczenie szeroko rozumianej działalności gospodarczej, zarówno produkcyjnej, jak i usługowej, przy nadwyżkach bądź niedoborach siły roboczej na lokalnych rynkach pracy, czy też niedopasowaniach kwalifikacyjnych podaży i popytu na siłę roboczą na tychże rynkach, skutkuje koniecznością dojazdów do pracy, dość często związanych z przekraczaniem granic administracyjnych gminy miejsca zamieszkania osób pracujących.

Z Badania Aktywności Ekonomicznej Ludności wynika, iż w latach 2008-2010 ponad 99% ludności pracującej miało swoje miejsce pracy na terenie Polski. Spośród pracujących w kraju ponad $\frac{3}{4}$ miało miejsce pracy na terenie swojej gminy, a około $\frac{1}{4}$ - poza swoją gminą, czasami na terenie innego województwa.

Podstawowe spostrzeżenia płynące z analizy wyników badania dojazdów do pracy w roku 2010, a także w latach 2008-2009, są następujące:

- liczba pracujących mających miejsce pracy na terenie innego województwa, niż miejsce zamieszkania z roku na rok wzrastała. I tak: w 2008 roku dotyczyło to 298 tys. pracujących, w 2009 roku - 324 tys. pracujących, a w 2010 roku - 339 tys. pracujących,
- w 2010 roku najwięcej osób wyjeżdżało do pracy w innym województwie z województw: małopolskiego - 47 tys. i łódzkiego - 46 tys.; w 2009 i 2008 roku - z tych samych województw, odpowiednio: 2009r. - 42 tys. i 41 tys., 2008 r. – po 46 tys.,
- w omawianych latach najwięcej osób przyjeżdżało do pracy do województwa mazowieckiego: w 2010 r. – 109 tys., w 2009 - 88 tys. i w 2008 r. - 86 tys. oraz do województwa śląskiego: w 2010 r. – 53 tys. oraz w pozostałych obydwu latach po 51 tys.,
- dodatnie saldo przyjazdów i wyjazdów do pracy w 2010 roku miały 3 województwa: mazowieckie, śląskie i dolnośląskie, natomiast w latach 2008-2009 - 5 województw: mazowieckie, śląskie, dolnośląskie, wielkopolskie i pomorskie,
- dojazdy do pracy dotyczyły w omawianych latach przeciętnie 64% pracujących na terenie kraju,
- do pracy dojeżdżało relatywnie więcej mężczyzn niż kobiet a w przypadku miejsca zamieszkania-relatywnie więcej mieszkańców miast niż wsi,
- relatywnie najwięcej dojeżdżających do pracy było wśród pracujących będących w wieku od 20 do 34 lat,
- poziom wykształcenia różnicował strukturę pracujących według dojazdów do pracy w ten sposób, że im wyższy był poziom wykształcenia, tym wyższy był udział dojeżdżających do pracy, a im niższy poziom wykształcenia, tym wyższy udział pracujących w domu (w tym we własnym gospodarstwie rolnym),
- najwyższy udział dojeżdżających do pracy w latach 2008-2010 zanotowano w województwie śląskim (74%-75%), podczas gdy najniższy - w województwie lubelskim (50%-52%),
- dojazdy do pracy najczęściej miały miejsce codziennie – dotyczyło to 87%-88% dojeżdżających,
- dojazdy do pracy były zróżnicowane z punktu widzenia odległości od miejsca zamieszkania do miejsca pracy – dojeżdżający najczęściej pokonywali odległość od 6 do 20 kilometrów,
- dojazdy do pracy najczęściej pochłaniały do 30 minut – tak zadeklarowało ponad 70% dojeżdżających,
- osoby dojeżdżające do pracy korzystały z różnorodnych środków transportu, ale zdecydowanie najczęściej był to samochód osobowy – w charakterze kierowców, jak i pasażerów z tego środka komunikacji korzystało 64% dojeżdżających w 2010 roku, ok. 60% dojeżdżających w 2009 roku i ok. 56% w 2008 roku; należy również zauważyć, iż zaskakująco niskie było korzystanie podczas dojazdów do pracy z pociągów, ale także z komunikacji miejskiej i przewoźników prywatnych,
- w 2010 i 2009 roku podczas dojazdów do pracy 33% dojeżdżających przekraczało granicę gminy miejsca zamieszkania pozostając na terenie swojego województwa, a ponad 2% przekraczało również granicę swojego województwa; w 2008 roku udziały te były dość podobne i wyniosły odpowiednio – ponad 29% i ponad 2%,
- zróżnicowanie kwartalne dojazdów do pracy, tak w 2010 roku, jak i w latach 2008-2009, nie było znaczące, o czym świadczy dość stabilny udział dojeżdżających do pracy w ogólnej liczbie pracujących, który w 2010 roku kształtował się w

granicach od 64,2% do 64,7%, w 2009 roku - od 63,2% do 64,3%, a w 2008 roku – od 63,5% do 64,6%.

Badanie dojazdów do pracy jest badaniem o ogromnej wartości, przede wszystkim z punktu widzenia rynku pracy. Wykorzystanie danych BAEL pozwala na charakterystykę zbiorowości dojeżdżających w przekroju według cech demograficznych i społeczno-zawodowych oraz na informacje o częstotliwościach dojazdów, odległościach pokonywanych w drodze do pracy, środkach transportu i czasie potrzebnym na dotarcie do miejsca pracy.